

Pris: 10 sk. Banko.

DET STÅR DOCK QVAR,
DET GAMLA ORDET.

AF

E. M. FRANZÉN.

Vol.
Kapitel

**DET STÅR DOCK QVAR,
DET GAMLA ORDET.**

AF

F. M. FRANZÉN.

En älskare, ej en älskad,
Är det ord, som ut i världen går.
Inom skolan, veta det ej annat
Än ett skolegrupp, det skulle straxt!

STOCKHOLM, 1844.
P. A. NORSTEDT ET SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

Företal.

Då jag utgaf *Rabulisten och Landtpresten*, ansågo många, och jag sjelf, oakadt min farhåga för den Straussiska farsoten, hvaraf redan då omiskänneliga tecken gäfvos, det betänkligt att derpå fästa den större allmänhetens uppmärksamhet. Nu på mindre, än halft annat år, har faran deraf blifvit så uppenbar, att till och med en cernering genom olliciell åtgärd deremot ansetts nödig, om icke såsom ett verkligt hinder, dock såsom ett varningstecken.

Afven i det aflägsna land, der jag vistas, har man märkt denna smitta, icke hos allmogen, på hvars enkla och sunda bibelfasta tro hon ej kan omedelbarligen verka; icke heller hos Presterskapet, som har emot henne ett säkert preservatif i sin på insigt grundade öfvertygelse, så väl som i sitt kall och sin ed; men hos några emellan eller omkring dessa ständ befintliga personer, som ur *Aftonbladet* hemta all sin upplysning.

Emot desse fritalare, (ty fritänkare kunna de näppeligen kallas), tviflar jag ej, att Församlingens lärare vid tjenliga tillfällen på ett lämpligt sätt använda de tvänne vapen, med hvilka de i allmänhet bestrida otron, nemligen samvetet och Guds ord. Då ingen kan förneka sitt medvetande af skuld och sitt behof af nåd, hvartill blotta förnuftet ej vet någon utväg; så kan den nya läran, som förkastar nåden, i det hon sönderrifver ordet, ej allmänt vin-

4
na insteg, eller i längden behålla det hon vinner. Så långt har dock icke hos oss Christendomens förfall hunnit, som en ifrån Tyskland kommen, — dock icke Tysk, theolog eller filosof, efter hvad han der synes hafva erfarit, förutsätter. Ännu hyser det Svenska folket i sitt hjerta den evangeliska tro, som det offentligen bekänner, den tro, som det genom Luthers och Gustaf Wasas förenade åtgärder tillagnat sig i enlighet med det nu för trehundra år sedan Svenskt blifna Guds ord. Äfven ibland Presterskapet torde få finnas, som ej med ärlig harm kunna visa ifrån sig den förebräelsen, att de tala och lära emot sin egen öfvertygelse. Må vi derföre af de nyvise anses okunnige, inskränkte, enfaldige. Bättre är okunnigheten om "öfverdådiga spösmål," inskränknigen inom Uppenbarelsens gränser, "enfalden i Christo," än den vishet, som ällas att göra Uppenbarelsen och Christus sjelf till en saga, eller ställa honom, Guds Son och verdens Frälsare, i bredd med "Homer, Alexander, Raphaël, Mozart." Ja, man rodnar ju icke att nedsätta honom till en magnetiserande läkare, som i sina besvärjningar "accommoderat" sig efter tidens vantro, och betjent sig af Judarnes inbillning om en kommande Messias, för att vinna anseende och tillopp. Detta tänker och yttrar man om samma person, som man erkänner för den visaste och dygdigaste man, världen har att uppvisa!

Den sanna vetenskapens värde och rättigheter äro visserligen lika obestriddiga, som förnuftets; och vetenskapligt är äfven det orthodoxa systemet, kanske mera än något af de heterodoxa, som bero af "allehanda lärdomsväder," då det förre står fast i sitt sammanhang på sin bibliska grund. Men nu, då en anspråksfull vetenskaplighet, som ger sig ut

5
för protestantisk, ehuru hon anfäller just det, hvarpå protestantismen stöder sig och hvarförutan ingen Christendom gifves, nemligen den Heliga Skrift, offentligen uppträder i förbund med den politiska rörelseandan, för att undergräfvat icke blott kyrkan, utan religionen, nemligen den evangeliska, på de fyra evangelierna grundade, som med dem står och faller: så kan det väl icke läggas dem, som i den förre äro anställda, för att bevaka den sednare, till last, om de anse emot denna falska protestantism en allvarlig strid af nöden; hvilken ock redan med nit och kraft blifvit förd. Egentligen borde den väl hållits inom lärosalen blott med de vapen, som vetenskapen erbjuder. Men sedan den blifvit bragt på torget, är hela allmänheten, äfven i de lägsta klasserna, derpå uppmärksam. Det är ju också afsigten hos dem, som förfakta den nya läran, att den skall öfvergå i folktron. Men på hvad sätt skall det ske? En lärd undersökning, en vetenskaplig bevisning, kan mängden ej fatta; och få äfven af de bildade ge sig tid eller ha lust att följa den, om de ock vore i stånd dertill. Hvad gör, att allmog, som ej förstår sig på astronomiska beräkningar, dock tror almanackan, då den förutsäger en solförmörkelse, om icke den erfarenhet, att det slår in på dag och timme och minut? Hvad dylikt kan den Straussiska kritiken eller den Hegelska filosofien meddela allmänheten? Endast det abstracta resultatet af sina lärda undersökningar, sina djupa speculationer. Om nu detta, i det fall, att det af folket skulle kunna begripas, befunnes vara stridande både emot dess behof af försoning med Gud och dess tro på Guds ord, så kunde det ju icke ingå i dess öfvertygelse, utan att det förre utplånades och det sednare förlorade sin trovärdighet. Begge-

dera åsyftas ju ock af dem, som utmönstra försoningsläran, ja, Försonaren sjelf, och förklara den Heliga Skrift för en samling af människodikter. Hvad återstår då af vår religion? Endast en sådan godtycklig, för de flesta icke ens fattlig skuggbild, som Strauss i slutet af sin bok har framställt under namn af Christendomens idé.

Om denna idé bekänner han emellertid, att den blifvit på historisk väg utvecklad och genom Christi person fulländad. Men då han i detsamma förklarar den evangeliska historien, genom hvilken allena Christus blifvit känd och ännu kan blifva det, för mythisk d. v. s. diktad; så förstör han ju med den högra handen hvad han med den venstra lätsar vilja bevara. Hvad blir denna abstracta religion, då allt det borttages, utan hvilket hon icke ens af de upplyste kan klart uppfattas, än mindre för mängden framställas? Endast en bokstaf utan anda och lif. Och med denna mörka, kalla, döda bokstaf skall folket vara tillfredsstäldt! Den skall ersätta allt hvad det förlorar, då det beröfvas evangelierna och alla på dem grundade predikningar, psalmer, andaktsböcker!

Med den evangeliska historien försvinner ju ock Christi föresyn, hvilken dock af dem, som förneka hans gudom och hans försoning, plär jemte hans lära framställas såsom det hufvudsakliga i Christendomen. Menskligheten, som sättes i hans ställe, skall då vara sin egen föresyn, sin egen frälsare, ja, sin egen Gud!

En motsägelse, och tillika en hädelse, är äfven det, då Straussianerne förege, att den christliga idéen, som enligt deras eget medgifvande har sitt ursprung ifrån Gud, blifvit genom dikter uppenbarad. Om en redlig man skulle berätta mig

en märkvärdig händelse; hvartill han sjelf varit åsyna vittne, och jag skulle svara honom: det ligger väl en *sens moral* i det ni berättar; men det är en fabel; så skulle jag ju icke blott förneka sjelfva händelsen, utan förklara honom sjelf för en lögnare. Är det icke så, man förhåller sig emot Gud, då man säger sig antaga den lära, han för oss uppenbarad, men förklarar sjelfva uppenbarelsen, de facta, genom hvilka den blifvit meddelad, för ett bländverk? Gud skulle, för att kungöra sin sanning och nåd, användt lögn och svek! Han skulle, för att upplysa världen, lånat medel af mörkrets makter!

Den evangeliska läran, som Straussianerne försäkra, att de vilja bevara, hvar skall den hemtas, om evangelierna förlora sin trovärdighet? Jesu tal åtminstone måste väl erkännas för äkta, om man skall veta, hvad han lärt och föreskrifvit. Men hvad säger han i dessa tal om sig sjelf? Se, bland så många andra, som förutsätta en gudomlig höghet, det hvarmed han förordnade det Christna läroembetet. (Matth. 28: 18—20) "Mig är gifven all magt i himmelen och på jorden:" så begynner han och säger till slut: "Si, jag är när eder alla dagar intill verdens ända." Kunde en blott menniska tala så, utan att vara antingen en inbilsk bedragare, eller en svärmande däre? Mattheus, som sjelf var närvarande vid detta tillfälle, måste väl hafva i minnet noga behållit dessa så viktiga i den största enkelhet och korthet så mycket innehållande ord. Det är sanut, Strauss bestrider, att Mattheus skrifvit detta evangelium, men på hvad grund? På en sådan som de, på hvilka Hardouin bestred äktheten af de fleste Romerske författare. Strauss' mythiska förklaring af evangelierna liknar nog mycket den Houdouinska paradoxen, att Euviden är

skrifven af en Benedictinermunk, som i en allegori ville föreställa Petri resa till Rom.

Ja, föga mindre godtycklig är den Straussiska hypotesen om ursprunget af hvad den Christna kyrkan tror och bekänner angående Christi person, gerningar och lefnad. Då man vet hvad begrepp Judarne gjorde sig om den väntade Messias, att han skulle komma, om ej synbarligen från himmeln, dock med himmelska tecken och öfvernaturliga krafter, för att befria Israel ifrån dess timliga betryck och upprätta ett stort världsligt rike: hvad rimlighet kan man väl finna i den Straussiska hypotesen, att Jesus af Nazareth, ehuru han ej tog det minsta steg åt ett sådant mål, ej yttrade ett enda deråt syftande ord, utan i motsats deraf förklarade, att hans "rike icke var af denna världen," skulle efter sin död blifvit af sina anhängare förklarad för Messias, och det utan anledning af något öfvermenskligt, som han gjort, eller något underbart, som med honom hänt, ty äfven hans uppståndelse ifrån de döda är, enligt Strauss, en efteråt uppfunnen dikt. Endast det intryck, som hans lära och person gjort på hans åhörare, skulle föranledt denna föreställning, hvaraf med tiden uppstått de myther, som evangelierna innehålla.

Myther äro omedvetna afsigtslösa dikter, förklarar Strauss; dock påstår samme Strauss, att dessa myther om Jesus äro gjorda för att motsvara profetiorna om Messias, således med en bestämd afsigt. Myther uppkomma med tiden, ja, blott i en oupplyst sagotid, (ty icke må man till dem räkna poetiska allegorier); och likväl trodde man redan i Apostlarnas tid på Jesum af Nazareth "såsom den der af Gudi bevisad var med krafter och under och tecken." (Ap. Gern. 2: 22). Petrus tog deröfver till vittnen

dem sjelfva, till hvilka han talade; och tretusen af dem läto döpa sig i Jesu namn. Huru kan Christi uppståndelse förklaras för en efteråt tillkommen dikt, då Petrus i detsamma talet och i flere följande stöder sig derpå såsom ett af samtida erkändt factum? Äfven Paulus åberopar derom icke blott Apostlarnas, utan 500 bröders åsyna vittnesbörd (1 Cor. 15: 6, 7.), hvartill han lägger den uppenbarelse, han sjelf haft af den till himlen uppfarne Christus. Men, om Apostla Gerningarnes trovärdighet, icke mer än Evangeliernas, erkännes, huru vill man komma ifrån Pauli bref? Är det väl rimligt, att t. ex. den nyss anförda episteln till de Corinthier vore understucken, eller kan denne Apostel förklaras för lögnare, i det, som han med så många vittnens intyg bestyrker? Han sjelf åtminstone måste varit om Christi uppståndelse förvissad. Men kunde väl hos honom, som lefde på samma tid, någon mythisk föreställning äga rum?

På samma grunder, som den evangeliska historien förklaras för diktad, kunde äfven den profana så anses. Om den skiljaktighet, som är emellan Mattheus och Lucas angående en eller annan mindre betydande omständighet, skall gälla emot deras pålitlighet i det hela, så borde ock Polybius, Livius, Plutarchus af samma skäl förlora all trovärdighet. Ja, då Gustaf Wasas födelseår, enligt en krönika, är 1490, enligt en annan 1495, enligt en tredje 1496, så äro väl dessa motsägelser af större vikt, än de flesta hos Evangelisterna, och borde göra hela hans historia för våra Straussianer misstänklig. Hans romantiska äfventyr måste för dem, som neka icke blott allt det öfvernaturliga i Uppenbarelsen, utan ock Försynens besynnerliga ledning deraf, vara ögonskenliga dikter. Utaf allt, som om honom berättas,

borde den vetenskapliga insigten intet annat akta och behålla, än idén om ett hjeltemod, som vågar allt för frihet och fädernesland.

Men jag glömmmer, att jag skrifver blott ett företal till ett lyriskt stycke, hvars sjelfva form visar, att det icke är ämnadt till ett vapen att strida med. Det är snarare ett fältrop, ett tecken, att vi äfven här längst i Norden med deltagande uppmärksamhet följa en strid, som angår icke en Tysk compilation eller dess Svenska utgifvare, utan sjelfva den grund, hvarpå Christendomen hvilar.

Ehuru icke alla, icke många äro kallade att dervid uppträda på stridsbanan, må dock hvar och en, i anledning af detta nya anfall emot vår christna lära, för sig sjelf pröfva sin tro, i det han låter det evangeliska ordet, sådant det är oss gifvet och med en för dess klara ljus öppen oförvriden blick (*oculo simplici*) uppfattas, verka på sitt förstånd och sitt hjerta. Detta dess eget eller den deri talande gudomliga andans vittnesbörd må jäfvas af de otrogna såsom någon ting subjectivt, ehuru det ligger objectivt i sjelfva ordet. För de troendes fasthet i sin öfvertygelse är det dock ett säkert stöd. Äfven de förre borde finna, att hvad så är skrifvet utan all konst och likväl så träffande, hvad, i de enklaste ord, har en så djup betydelse, hvad så talar till människohjertat, så uppfyller dess innersta behof, hvad så befrämjar enskildt och allmänt väl, hvad så uppenbarar den eviga kärlekens råd om vår salighet, som evangelium, hvars sjelfva namn innebär icke blott en lära, utan en historia, (ty de äro oskiljaktiga), ej kan vara af människor bedrägligen tillståndt, ej heller genom mythiska drömmar blindtvis tillkommet.

Den andliga erfarenhet, som enskildt bevarar tron hos en uppriktig Christen, kan dock icke åbe-

ropas emot en på allmänna grunder sig stödjande granskning, hvars vigt och värde jag lika litet kan misskänna, som min mening i Prologen är att nedsätta den filosofiska spekulatjonen öfverhufvud. Kritik skall vederläggas af antikritik, hvilket ock redan i Tyskland skett med den Straussiska, som visst icke är så träffande och consequent, som man föreger. Men ett Christligt sinne är redan på förhand inom sig förvissadt, att en lära, som åsyftar att förstöra så väl Uppenbarelsens urkunder, som de trosartiklar, vi såsom Christne bekänne, icke kan vara den rätta. Likaså misstror den allmänna känslan af hvad heligt är en philosophie, som vill borttrycka det outhärliga stödet af religionens förnämsta sanningar, hvilkas frö Skaparen sjelf nedlagt i människosjälen. Ja, då hon stannar vid pantheism, atheism, nihilism, måste det sunda förnuftet, ehuru det icke kan följa henne på det mörka djupet, anse sig berättigadt till den slutsats, att hon antingen tagit en irrväg, eller öfverstigit gränsen för den menliga kunskapsförmågan.

Hvad för öfrigt angår philosophiens och theologiens förhållande till hvarandra, så har jag derom förut bekänt min oförgrifliga mening i *Rabulisten och Landtpresten* s. 53—58; i hvilken skrift det ock är närmare upplyst, hvarpå jag grundar den i följande verser utgjutna känslan af den säkerhet, som det uppenbarade ordet i sig sjelft har om sitt fortfarande bestånd. Dertill torde ock de i Bihaget meddelade stycken, ehuru brutna och ofullständiga, i någon mon bidra.

PROLOG.

Hur högt, hur fjerran från vår syn
Luftseglarn lyftas må i skyn
Af gasen, som hans konst bereder;
Dock ej ur jordens atmosfær
Han komma kan; och tvungen är
Att snart tillbaka stiga neder.
Hvad var den utsigt, han der vann?
Att jorden sjelf i moln försvann.
Hvad mättes af hans barometer?
En luftkolonn, ej en af ether.

Se der din bild, du högvishet,
Som allt, hvad menskan tror och vet,
Upplöser i en hålllös ånga.
Förgäfves bortom tingens gräns,
Der intet ses och intet känns,
Din spaning vill en stråle fånga
Ut af det ljus, hvars spegel här
Hvar liten blommas perla bär.
Den verld, vi se, för dig försvinner,
Och den du tänker, du ej finner.

Hvad annat står dig då igen,
An tanken sjelf? Hvad visar den?
Blott noll uppå din egen skala.
Till sådan lufttom höjd du hann,
Att du ej mera andas kan:
Har vill du då begripligt tala?

Stig ned och se från jorden opp;
Åt himlen se med tro och hopp!
Der *Han* dig ställt, som skapt dem båda,
Der känn hans flägt, hans finger skåda!

Men, när af stoftets tyngd ej mer
Den frälste anden tryckes ner;
När, fågeln lik, som släpps ur buren,
Han flyger upp i ljusa skyn:
Då ser han med förklarad syn
Så andeverlden som naturen.
Då far han från planet till sol,
Och stannar först vid Skaparns stol.
I rummet möter intet hinder
Och ingen bokstaf tanken binder.

Men nu, så länge själen här
En gäst i jordisk hydda är,
Och har behöf så väl af handen,
Som ögat, för att ej blott se,
Men utom sig sin kraft bete;
Behöfves ordet ock för anden.
Dock kan det ord, som sönderbröts,
Då byggnaden i Babel slöts,
Från vår förströelse i världen
Ej föra oss den rätta färd.

Det kan det ordet blott, hvori
Gud sjelf oss visar, huru vi,
Från honom vikne, vilse gängne,
Till honom återvända må.
Ej blott den väg, vi skole gå,
Men huru vi, af synden fångne,
Förlossas kunne, det oss lär.
Och han, som sjelf förlossarn är,
I det vi läsa, det vi höra,
Oss nalkas, att det verkligt göra!

DET GAMLA ORDET.

Nu vill man Fralsarn skilja från hans Ord
Och hans församling. Han är dock om bord
Och stillar stormen. Ja, till dem, han sänder
Att gå med nådens båd till Folken ut,
Med samma löfte han ännu sig vänder,
Att vara när dem allt till verdens slut.

Hur det förtyds, det gamla ordet!
Dock fåfångt med det nya skryts,
Som är i dag orakel vordet,
I morgon mot ett annat byts.
De vise sig ett språk må dana
För hvad de forska, hvad de ana,
Blott de ej vrångvist skapa om
Det ordet, som från himlen kom.

Det kom ej blott med andans gåfvor
Och krafter från en högve värld,
En nyckel till Guds rikes häfvor,
Mot mörkrets våldighet ett svärd.
Det kom med händelser, beredda
Från tid till tid och hemligt ledda
Åt samma mål, bestämdt af Gud
Och röjdt i löften, som i bud.

Hvad han de helga män ingifvit,
Hvarom hans anda vittne här,
Har han med eget finger skrifvit,
Det finger, som i tiden är
Ej mindre synligt, än i tinges.
Den hand, som ställt i himlariugen

Hvar stjernas lopp, har mätt också
Den han, der alla sekler gå.

Omkring all jorden nåd och sanning
Förkunns skulle af ett folk,
Som skildt ifrån all hednisk blandning
Var Herrans tjenare och folk;
Som ställdes mellan tre verldsdelar,
Att lifsens ord, som själen helar,
Utsprida, när det mogna hann,
Då tiden sin fullbordan vann.

Hvad till ett belt sig sammanknyter
Från Abrahams till Pauli tid,
Är det väl likt de blinda myther,
Som hvimla i förvirrad strid?
Guds rike i det hela spegladt,
Och med hans namn, hans bild besegladt,
Är det ett lögnens verk? Hvad är
Då han, hvars vittnesbörd det bär?

"Men är det hans"? du, som så frågar,
Om dig dess anda icke rör,
Om du ej busken ser, som lågar,
Ej Herrans röst ur lågan hör;
Så märk likväl hvad han utförde,
Han, som den röstens lydigt hörde;
Och hvad på denna grund af En,
Som större var, blef uppbyggt sen.

Om du ock aktar intet annat,
Än yttre väl af samhällsskick;
Så se, hur lågt den odling stannat,
Som China af sin Foë fick.
Hur du än Sanskrit må förklara,
(En skön, en underbar ruin!)

Du

Du Christne! ville du väl vara
En Paria, eller ens Bramin?

De vilda horder, som förstörde
Hvad Rom af Greken fätt i län,
Hvad tände dem? Blott hvad de hörde
Om nåd, dem buden af Guds Son,
Hvad nytt begrepp om menskovärde
Och menskorätt, då folket lärde,
Att världens Frälsare jemväl
För trälen dött och frälst hans själ!

Att ordet är af Gud, så vida
Som det har tjent i tidens längd,
Att ljus kring jordens länder sprida
Och trösta den betryckta mängd:
Det medgen äfven J, som neken
Att tro uppå "de frommas sveken".
Det är ert ord. Men tron J då,
Att Gud sitt mål med syek vill nå?

Och den Försyn, som till det näste,
Der svalans ungar gapa opp,
Ej mindre ser, än till det faste,
Som mätes af kometens lopp:
Hon skulle utan vörd ha lemnat
Åt slump och list det verk, hon ämnat
Till mensklighetens ljus och frid,
Till hennes väl i evig tid!

Hvad gagnar vattnet, om dess källa
Ej hålles ren? Hvad verkan gör
Det nya ord, man låter gälla,
Som folket ej förstår, ej hör,
Ej går, att i Guds hus få höra?
Hvad vill man? Kyrkan sjelf förstöra?

2

Hvad! eller skull hvad osant är
I Herraus namn förkunnas der?

Om osant är det gamla ordet,
Hvad blir då det, som stöds derpå,
Vid döpelsen, vid nattvardbordet,
Vid grafven och för dem som gå
I brudstoln, ja, i predikstolen? —
Ve er! som der förklara skolen:
Hvad J ej tron, J sjelfve mer;
Och ve det folk, som leds af er!

Men hvad behöfvas prest och kyrka,
Då bladet, som bärs hem, oss lär
Hvad man skall tro, hvad man skall dyrka,
Hvad dagens högsta vishet är?
Den lärdom, J ej sjelfve fatten,
Så inläst är den dyra skatten,
Den gen J folket, J dess män:
Männ folket tackar er för den?

Och J, på grund af vetenskapen,
Så stolte af ert fria mod,
Som hvässen alla otrons vapen,
Att störta hvad i sekler stod!
Hvad Gud så skönt oss ville gifva,
Det skyn J ej att sönderrifva.
Af hvad en härlig skepnad var
J lemnen oss blott skuggan kvar.

Symboler visar oss naturen
I sjön, der himlen ser sin bild,
I dag och natt, i thordöns-skuren,
I dufvans art, från örnen skild.
Likså i ordet, som är skrifvet,

Han, som är "Sanningen och Lifvet",
I liknelser ej endast lär,
Men verkar hvad gudomligt är.

De blinde se, de döfve höra,
De döde uppstå; och hvad mer
Han sågs med himmelsk kärlek göra,
Annå i trogna hjertan sker.
Ej blott en föresyn oss vorden,
Guds återsken han är på jorden.
Den Dolde, som all världen bär,
I honom ses och känns oss när.

Gudomlig är ej blott hans lära,
Så mild som hög, så djup som klar.
De verk, han gjorde, vittne bära
Om makt, som ingen dödlig har.
Hvad trogna vittnen, enligt skriften,
Om hans uppståndelse ur griften,
Hans segerfärd till himlen sett,
Symboliskt och dock verkligt skett.

Men allt det sköna, underbara
Kritiken nu af ordet klar.
Då hon det icke kan förklara,
Hon det förnekar, spösk och tvär.
Den verld, som Gud af intet gjorde,
Hon likaså förneka borde.
Förstår hon, hur det första par
Blef till förutan mor och far?

Ert eget tal förneka borden
J tviflare på samma grund.
Männ J begripen, huru orden
Af tungan bildas i er mund?
Dock viljen J förstå, hur ordet

Hos Gud af evighet är vordet;
Och hur det sen, i människobarn,
Här talt, som Sou, i Fadrens namn.

Nu i hans ställe menkligheten,
Den fallna, usla, sätts af er,
Som i er vishet bättre veten,
Hvad lif och ljus åt världen ger.
Den fångna skall sig sjelf förlösa,
Den bundna sina bojer krossa,
Den blinda staka ut sitt lopp,
Den döda af sig sjelf stå opp.

Förmår hon det? Hvad vittnar tiden
Sen syndafloden allt tills nu?
Hvad raun hon af den sista striden?
Hvad lofvar den, som förs ännu?
Men hvad vi än må se med ryning
För mörksens verk af falsk upplysning,
Så tröstom oss; ty si, Guds Lam! —
Och si, Guds Rike går dock fram!

Hvad kan förnuftet ge, som svarar
Emot vårt barnskap hos Gud
Igenom Sonen, som förklarar
Så väl hans kärlek, som hans bud?
Ack! om vi Christus sjelf förlöre,
Hvad blir vår Christendom? Hvad vore,
Om han försvunne, allt vårt stöd,
Vårt hopp, vår tröst i lif och död?

"Dock lifan står ju kvar!" — Hvad lära!
Ej hans, nej, er: ett tankedynd,
Som kan — dess djuphet i all ära! —
Ej plåna ut en enda synd.
Visst ser man genom havets dimma

Af dagens ljus en bleklagd strimma.
Men slog det ej all glädje ner,
Om solen sjelf ej syntes mer?

Och seglarn, hur han än sin bana
Beräknar med kompass och kort,
Männ han i mist kan leden spana
Bland bränningar till hamnens port?
Men bäst en klippa honom varnar,
Förskingras töcknet, himlan klarnar
Och solen sjelf står fram igen. —
Ja, världens ljus! du lyser än.

Du lyser och ger lif åt alla,
Som tro, o Jesu! på ditt namn.
Ur fallet — ack! hvem sägs ej falla? —
Du för oss i en faders samn.
Det är försoning, vi behöfva;
Och den vill otron oss beröfva!
Hvar ges, om ej vid korsets fot,
För hennes egen oro bot?

EPILOG.

Hur stormen rasar, floden öfversvämmar,
Så stå likväl, när Han dem hämmar,
Som allt i sina händer bar,
Guds gröna jord och blåa himmel kvar.
Likså, hur otron, som sin gamla lära
Nu åter frambragt i en ny gestalt,
Må med det blinda nit sig sammansvära,
Som allt vill kullslå, för att jemna allt;
Hvad hemlig mina de må gräfva
Och håll på håll titaniakt häfva,
Att stürta kyrkan, sen de korset fällt:
Så står hon dock der stiftarn henne ställt.
Den gode herden ej sin hjord försakar;
Han, som sitt lif här gett för den,
Ledsagar den i öknen än
Och mot de vilda djur bevakar.
Om helvetet stod upp, ja, om än jord
Och himmel fölle, faller ej hans ord.
Och vi den visdet skulle högre skatta,
Som, lik Sibyllas, gåtfull kom
I lösa blad, dem knappt i ordning satta
En vindflägt åter kastar om!

BIHANG

I.

Ur det tal, hvarmed Prestmötet i Hernösand år 1839 slöts af Ordföranden.

Innan vi åtskiljas, hade jag velat, i en kort öfversigt af hvad märkvärdigast i Theologien nyligen förekommit, varna eder för det nyaste och kanske farligaste slag af Tysk irrlärighet, som äfven hos oss begyunt insmyga sig, ehuru, som jag hoppas, utan framgång. Sedan rationalismen, som förgäfvets sökt af blotta förnuftsbegrepp och naturlagar förklara Uppenbarelsens under så väl som mysterier, förlorat sitt anseende; så har i dess ställe en ny kritik af de heliga urkunderna uppträdt, som djerfvare än någon föregående dels bestrider deras äkthet, dels förklarar deras historiska innehåll för en folksaga, eller en mytisk dikt. För sannt och gudomligt erkänner hon intet annat; än hvad en så kallad vetenskaplighet tror sig finna deri, eller lägger dit in, såsom öfverensstämmande med sina egna speculationer. Min afsigt kunde ej vara att ingå i en antikritisk eller filosofisk strid med denna nya fiende till Christendomen. Dertill skulle jag suknat både förmåga och utrymme i den framställning, jag hade påtänkt. Dess hufvudsakliga stödjepunkt skulle varit den frågan: huruvida människodikter kunnat vara ett medel för Gud till uppenbarande af hans sanning och nåd? Detta argument voro en *petitio principii*, om det användes emot dem, som ej antaga denna Uppenbarelse, ej tro på denna sanning och nåd. Men för oss, mina Bröder, af hvilka ingen kan, jag är derom förvissad, bringas att vackla i den

öfvertygelsen, att den lära, vi för våra Åhörare framställa, är oss af Gud gifven, och ämnad icke blott för några få tänkare, utan för folket, för hela människoläget, ligger i den framställda frågan ett tillräckligt värn emot faran af den mytologiska förklaringen, eller rättare sagt förtydningen af den Heliga Skrift. I sammanhang dermed tänkte jag fästa eder uppmärksamhet på en annan fråga, nemligen den: hvad man i Guds församling kunde uträtta med det, som återstode af Christendomen, då den historiska grundvalen och med den äfven den dogmatiska byggnaden förstördes, och endast det behölltes, som svarade emot blotta förnuftets abstracta begrepp eller speculativa idéer?

Dessa frågor hade jag ärnat korteligen ntreda; men då den tid, som för detta möte blifvit i enlighet med Kyrkolagen bestämd, redan är öfverskriden, och jag icke får uppehålla eder afrens, som påskyndas af edra embetspligter; så nödgas jag stanna vid blotta frågorna, med det hopp, att svaren stå färdiga och klara i edra egna upplysta och trofasta sinnen.

Dock ber jag att med ett enda exempel få visa, huru de Evangeliska berättelserna inom sig sjelfva bära ett vittnesbörd om sin sannfärdighet, som ingen ordklyfvande kritik kan öfva. Jag väljer detta exempel med särskildt hänseende till den betydelse, det har för oss vid det kall, som vår gudomlige Mästare oss anförtrott. Skulle ock många af de yngre igenkänna hvad jag dels vid deras inträde i predikoembetet, dels vid mina besök i Stiftet, lagt dem på hjertat; så hoppas jag dock, att de icke anse en ny påminnelse derom öfverflödigt, helst den nu sker för ett annat ändamål tillika.

Den nyaste kritiken har för blotta dikter förklarad begge de stora fiskafångena, af hvilka det ena skedde, då Kristus först kallade sina Apostlar och sade till Petrus: "Härefters skall du taga människor", och det andra, då han efter sin uppståndelse besökte dem vid sjön Genesareth och sade till densamma Aposteln: "Älskar du mig, så föd mina får". Redan de anförda orden af Frälsaren, i hvilka både hans hjertelig och hans

sätt att yttra sig ögonskenligen framlysa, öfvertyga oss om verkligheten af dessa underbara företeelser, hvilkas symboliska betydelse ligger i sjelfva händelsen, och således härrör af Gud sjelf. Derigenom blir det ock klart, att de, såsom två särskilda tilldragelser, icke utesluta hvarandra, utan ganska väl stå tillsammans, den ena vid början och den andra vid slutet af Jesu messianska bana, likasom de tvänne reningarna af Templet. Emot berättelsen om det sednare fiskafåget är anmärkt, att den icke egentligen hör till Johannis Evangelium, som synes slutas med det 20:de kapitlet. Om det ock vore ett sednare tillägg, så kan man dock med säkerhet antaga, att det är af Evangelisten sjelf tillagdt, hvilken efteråt erinrat sig händelsens märkvärdighet och vigt för dem, som skulle förkunna Evangelium. Hvarken om äktheten af detta tillägg, eller om dess historiska sanning borde någon kunna tvifla, som fattar hvad det innebär och betyder.

När Jesus, som stod på stranden, ännu icke igenkänd af de fiskande Lärjungarne, frågade dem: "Barn, hafven J något till mats?" så var det en fråga icke blott till dem, utan till alla, som efter dem skulle gå ut att fånga människor till Guds rike. I sjelfva ordet "barn" ligger någon ting så kärleksfullt, så uppmuntrande, så faderligt värdande. Och hvad är meningen af denna fråga, såsom äfven till oss ställd, om icke den: Hafven J bekymmer om eder bergning? tycken J eder sakna edert dagliga bröd? Och hvad svarar han derpå genom den befallningen att kasta ut nätet på högra sidan, om icke det, att vi först och främst skole sköta vårt kall och det rätteligen i enlighet med hans bud och undervisning. Då han efter den stora fångsten icke endast besåg det fulla nätet, utan ock lät räkna fiskarnas antal; så påminner det ju oss om den uppmärksamhet, han fäster på vårt arbete i ordet och lärdomen, och om den räkenskap, oss förestår. Ock då han derefter bød Lärjungarne till en redan af honom sjelf beredd måltid, hvilken trygghet ger det oss icke i afseende på vår timliga bergning, för hvilken han sjelf vill sörja, endast vi med trohet

och nit uträtte, hvad han oss ålagt! Och hvilken varning ligger icke deri emot simoni och andra ränker, som gå i svang till ernående af fördelaktiga prestlågoheter!

Äfven Johannis ord; "Herren är det," påminna oss, att, när vi märke någon välsignelse i vårt kall, vi ej må tillräkna den oss sjelfva, utan Honom, som oss såndt hafver. Och Lärjungarnes räddhåga, att, då de visste, att det var Herren, fråga honom: "ho äst du?" lär oss, att då vi märke vår Frälsares närvaro och bistånd i vårt allvarliga bemödande, vi må vörda denna nåd i stillhet och tysthet, utan mystiskt grubbel deröfver, hvarigenom dess verkan endast stördes.

Men i synnerhet märkvärdigt är det samtal med Petrus, som straxt efter måltiden föreföll, då Jesus tre gånger förnyade det redan förut anförda ordet: "Älskar du mig, så fød mina får." "Föd mina lam," sade han främst, för att påminna oss om angelägenheten af ungdomens sorgfälliga undervisning.

Nu frågar jag: kan någon af eder anse det möjligt, att allt detta i ett sådant sammanhang och med en sådan betydelse kunnat diktas antingen af någon, som till Johannis Evangelium lagt en främmande tillsats, eller på det sätt, som folksagor och mytther uppkomma?

2.

Tal, hvarmed Ordföranden vid samma tillfälle öppnade Bibelsällskapets offentliga sammankomst.

Den Heliga Skrift, som utgör det andra bandet till naturens bok, liknar denna äfven deri, att dess innehåll, om det ock vore hvar dag för våra ögon, dock aldrig blefve hvardagligt.

Ty icke mer, än himmeln, kan uppenbarelsen förändras; och såsom ljuset hvar morgon och grönskan hvar vår äro nya, ehuru de samma, så erbjuder ock Bibeln, under en ärligen och dagligen förnyad läsning, alltid något nytt ämne eller en ny sida deraf. Hvem af eder, mine Bröder, som prediken, är ut och är in, öfver samma bibliska ord, har icke erfärit, att, hvarjegång han änyo begrundar textens innehåll, och, under bön till Gud, söker deri ett ämne för sin predikan, finner han någonting, som han förut icke så noga bemärkt eller besinnat. Men visserligen undtyr det oss, om vi flygtigt genomgne hvad vi tycke vara så klart och enkelt, utan att eftertänka, huru djupt det tillika är.

Likaa förhåller det sig med våra åhörare. De, som flitigt komma i kyrkan för att höra Guds ord och derefter rätta sig, finna i våra predikningar, ehuru mycket vanligt de må innehålla, så framt de annars äro christeliga och ej värdslost och likgiltigt utförda, alltid någonting, som de må lägga på hjertat. De deremot, som någon gång besöka Guds hus för att få höra en berömd predikant och förnimma någonting nytt, som kan bli ett talämne, finna sig oftast i sin väntan bedragne och klaga öfver det enahanda äfven i de bästa framställningar af den himmelska sanningens, den gudomliga nådens ord.

Det förhåller sig med många ibland dem, som föra denna klagan, såsom med en vitter man i Tyskland,*) som bekände om sig sjelf, att han var ledsen vid sommaren för dess alltid gröna drägt. Han hade önskat, att den någon gång varit röd. Men hval annan grund kunde ett så orimligt klander, en så dåraktig önskan hafva, än ett nyckfullt lynne, eller en sjuklig känsla hos den eljest genom sitt skorpa förstånd utmärkte mannen? Likaa är hos dem, som ledsna vid det bibliska ordets, under all mångfaldighet, dock egna himlafärg, felet deras eget. Men gå vi till Bibeln sjelf, huru rikt, huru mångfaldigt är icke dess innehåll under olika former af historie, af profetia,

*) Lessing.

af sänger, af sedespråk, af liknelser, af tal, af sändebref, alla lämpade efter det menckliga sinnets behof, alla tjenliga att upplysa förståndet och röra hjertat, att väcka samvetet och uppmåna viljan.

Må vara, att de ärligen återkommande texterna i Evangelii-boken för många ibland dem, som besöka Herrans hus, förlora nyhetens behag; ehuru jag fruktar, att de, som deröfver mest klaga, minst skulle kunna göra reda för deras innehåll; så följer dock icke deraf, att de förlora det värde, som ligger i den frukt, man af dem kan hemta. Ingen menniska, ehuru enformiga hon må finna dagens stonder och årets tider, villesakna hvad de i naturen medföra. Likaså litet kan någon Christen misskänna nödvändigheten för det andliga lifvet af den i kyrkan omloppande betraktelsen öfver vissa, alltid återkommande, stycken af Uppenbarelsen.

Men är det blott i Kyrkan, vi dermed skole sysselsätta våra tankar? Och skulle väl evangeliiboken, om den ock fullkomligen vore, hvad den borde vara, ett i enlighet med uppenbarelsens gång och utveckling anordnad sammandrag af dess förnämsta innehåll, kunna ersätta bibeln sjelf? Åtminstone är det för oss, mine Bröder, som skole förkunna Herrans ord, en nödvändig sak, att vi hemte det ur sjelfva denna heliga källan. Hvad skulle vi kunna uträtta, om vi ej hölle oss till skriften, "såsom den fasta Guds grund, hvilken blifver ständande", ehvad skiften den menckliga lärdomen må undergå? Genom ett troget bruk af det bibliska ordet kan äfven den af naturen mindre begäfvade och i djupare lärdom icke invigde läraren verka ganska mycket godt. Deremot skulle äfven den läraste och värtaligaste man, om han uppträdde i predikstolen utan att stödja sig på den heliga skrift, mer eller mindre likna de berömda sophisterna i Grekland. Ty annat är att i en kathedr för unga läringar utveckla en vetenskap, t. ex. den naturliga sedoläran, annat att upphäfva sig till allas lärare i visbet och dygd, till allas förmanare och bestraffare, allas ledare på den

väg, som för icke blott till timmelig välfärd, utan till evig salighet.

Hvem af oss skulle våga detta, om vi ej hade att återropa Herrans uppenbarade ord? Huru angeläget är det då icke, att vi göra oss väl bekanta med de skrifter, i hvilka det innehålls; att vi beständigt vandre i den heliga skogen, der, såsom Luther säger, inte enda träd, inga enda buske finns, hvarifrån frukt ej kan nedskakas!

Men förgätom ej, att det är icke bokstafvens, utan andans embete, vi skole föra. Bokstafven dödar, men anden gör lefvande. Om vi önske att med Paulus kunna tacka Gud för det våra Åhörare af oss annamma det predikade ordet, icke såsom människors, utan såsom Guds ord: så måste vi ock sjelfve hafva annammat det så. Men dertill hör icke endast en sorgfällig bekantskap med hela dess innehåll och en grundad öfvertygelse om dess gudomliga sanning, utan ock en egen erfarenhet af dess kraft, så väl till väckelse och upplysning, som till tröst och bättring, rättfärdiggörelse och helgelse. Vi måste hafva känt det först såsom en lagens hammare, "den der berg sönderslår", såsom "skarpare än något tveäggadt svärd", såsom "en domare öfver tankar och hjertans uppsåt"; och sedan såsom ett nådens och fridens och glädjens budskap, såsom det eviga lifsens ord, såsom en molastod om dagen och en eldstod om natten, som ledsagar oss i sorg och i glädje, i lif och död, som genom världens öcken, öfver bedröfvansens klippor, för oss till det eviga Fäderneslandet. Korteligen, vi måste sjelfve hafva känt ordet såsom "en Guds kraft dem till salighet som tro". Då kunne vi ock meddela det åt andra, så att det icke är ett dödt, utan lefvande ord. Då skola de fatta deraf icke endast det yttre, som är menckligt och jordiskt, som härrör af en dödlig hand och tunga, utan det iare, som kommer ifrån Gud, som upplyser, förbättrar, saliggör. Då skola de ej akta endast på dens person, som talar, på hans röst, om den är mer eller mindre stark och behaglig, rörande eller förskräckande, på talesätten och ordfallen, huru de ljuda och svara emot deras be-

hof att för ett ögonblick känna sig rörda. Då skola de förnämligast akta på det, som han lär och bjuder. Då skola de undfå det såsom Guds ord, icke endast därför, att det är bemädat ur den Heliga Skrift, utan emedan det är ett medel för Guds Ande, hvarigenom han verkar, att "en Guds människa varder fullbordad och till alla goda gerningar skicklig".

När både åhörarne och läraren sjelf så betrakta och använda ordet, som i Guds församling förkunnas och förklaras, så kan det icke blifva utan välsignelse och frukt. Och när hans egen vandel svarar emot hans lära, så verkar han såsom en Guds tjänare, icke blott i Guds hus, utan hvarhelst han befinner sig. Hans egen boning blir då en Herrans helgedom; och, när han besöker sina åhörare, emottaga de honom såsom ett Herrans sändebud.

Helige Ande! sanningens Ande!
 Kom, att oss ledsaga!
 Låt oss ej falla eller oss förvilla,
 Men till målet draga,
 I trones ljus, förtröstande och stilla!
 Vishet, o Herre!
 Gif oss af höjden!

